

Воҳамиз ҳудудининг турли жуғрофий сарҳадлардан иборатлиги ўша йиллари милиция ишидаги асосий оғирликларни келтириб чиқарувчи сабаблардан бири ҳисобланарди. Бир томони баландлиги 2,5 минг метргача Бойсун, Кўҳитанг, иккинчи томонда Сариосиё районида 3-4 минг метрлик тоғликлар бўлиб, об-ҳавоси ҳаддан ташқари совуқ, бошқа томонда-Афғонистон билан туташ чегара, Тожикистон, Туркменистон ҳудудларига тарқалган сарҳадлар... Буларнинг ҳаммасига улгуриш ўша вақтдаги кам сонли халқ милициясининг фаолиятини ниҳоятда қийинлаштирганди. Бунинг устига, 1925 йили илгари издан чиқарилган Самсонова-Термиз темир йул участкаси тикланди, Душанбе, Шеробод ва бошқа йўналишлардаги отлиқ почта йўллари; пахта тозалаш заводи ва электр станцияси қурилади[7]. Табиийки, бунинг натижасида воҳамизга фуқаролар, улар билан биргаликда ҳар хил мақсаддаги шахсларнинг келиш оқими анча кўпайди. Бу ҳолат ҳам милиция идораларининг фаолиятида анча қийинчиликларни келтириб чиқарар эди.

ФОЙДАЛАНИЛГАН МАНБА ВА АДАБИЁТЛАР РЎЙҲАТИ:

1. Совет милицияси: 1917-1987 йиллар. Москва. “Юридик адабиётлар”, 1987 йил, 46 бет.
2. Халқ хизматида 75 йил. Тошкент, “Ўзбекистон”, 1992 йил, 24-бет. ЎЗСЭ. Тошкент, 1976 йил, 7-жилд, 221-бет.
3. Халқ хизматида 75 йил. Тошкент, “Ўзбекистон”, 1992 йил, 29-бет; Совет милицияси: 1917-1987 йиллар. Москва, “Юридик адабиётлар”, 1987 йил, 64-65-бетлар.
3. ЎЗСЭ. Тошкент, 1972 йил, 2-жилд, 528-529-бетлар.
5. Сурхондарё ВДА ҳужжатлари. Ф-18, Р-1, Ж-99, 75-76-бетлар; ЎЗСЭ. Тошкент, 1971, 1-жилд, 344-бет.
6. Сурхондарё тарихидан лавҳалар. Тошкент, 1991 йил, 6-бет.
7. Сурхондарё ВДА ҳужжатлари. Ф-18, Р-1, Ж-99, 76-бет.

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИДА ЁШЛАР ЖИНОЯТЧИЛИГИ ПРОФИЛАКТИКАСИНИ ТАШКИЛ ЕТИШ БОРАСИДА АМАЛГА ОШИРИЛАЁТГАН ИШЛАР

Қодиржонов Дилшод Бахтиёрович,
Термиз давлат университети,
илмий тадқиқотчиси

Аннотация: Сурхондарё вилоятида жиноятчиликка қарши курашиш натижалари ҳамда жамоат хавфсизлигини мустаҳкамлаш борасида туб ислохотлар амалга оширилиб, ушбу йўналишдаги ишлар изчил давом эттирилмоқда. Мақолада Сурхондарё вилоятида ёшлар жиноятчилиги профилактикасини ташкил етиш борасида амалга оширилаётган ишлар ҳақида сўз юритилган.

Таянч сўзлар: ёшлар жиноятчилиги профилактикаси, ҳуқуқбузарлик, ҳуқуқбузарлик профилактикаси, ахлоқ тузатиш ишлари, пробация, пробация назоратидаги шахс, ўқув-тарбия муассасаси.

Аннотация: В Сурхандарьинской области осуществлены коренные реформы в сфере борьбы с преступностью и укрепления общественной безопасности, и работа в этом направлении последовательно продолжается. В статье рассказывается о мероприятиях, проводимых по профилактике молодежной преступности в Сурхандарьинской области.

Ключевые слова: профилактика правонарушений среди молодежи, правонарушения, профилактика правонарушений, исправительная работа, условное осуждение, лицо, находящееся под надзором пробаии, образовательное учреждение.

Abstract: In the Surkhandarya region, fundamental reforms have been implemented in the fight against crime and strengthening of public security, and the work in this direction

is being continued consistently. The article talks about the activities being carried out to prevent youth crime in Surkhandarya region.

Key words: youth crime prevention, delinquency, delinquency prevention, correctional work, probation, person under probation supervision, educational institution.

Мамлакатимиз ҳудудида хавфсиз муҳитни яратиш, фуқароларимизнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиш – ҳар доим энг муҳим вазифалардан бири ҳисобланган.

Муҳтарам Президентимиз ҳар сафар икки муҳим масалага, яъни – тинчлик ва соғлиқни сақлашга алоҳида эътибор қаратиб келмоқдалар.

Сўнгги вақтда Муҳтарам Президентимиз раҳбарлигида жамоат хавфсизлигини таъминлаш йўналишидаги ишларни «Халқ манфаатларига хизмат қилиш» тамойили асосида ташкил этишнинг мутлақо янги механизм ва тартиблари жорий этилиб, давлат органларининг жамоатчилик тузилмалари билан ўзаро мақсадли ҳамкорлиги йўлга қўйилди.

Шу нуқтаи назардан, жамоат хавфсизлигини таъминлаш, жиноятчиликни жиловлаш ишларини “маҳаллабай” ва “фуқаробай” ташкил этиш - фаолиятимизнинг бош мезонига айланди.

Бугунги кунда, ҳар бир раҳбар ва ходимнинг жиноятчиликка қарши курашишга бўлган қараши тубдан ўзгарди.

Уларнинг кундалик хизмат фаолияти рақам ва фоизлар ортидан қувиш эмас, балки фуқароларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ишончли ҳимоя қилиш биринчи навбатдаги вазифага айланди.

Бугунги кунда, Ички ишлар органларидан жиноятларнинг оқибатлари билан курашиш эмас, балки уларнинг содир этилишига йўл қўймаслик ва барвақт олдини олиш талаб этилмоқда.

Жамиятимизда, ҳар-бир оила давлатга бўлган ишонч билан яшаши, маҳаллани жиноятдан ҳоли ҳудудга айлантириш, бефарқлик, лоқайдлик ҳолатларига барҳам бериш — давлатимизда тинч ва осойишта ҳаётни кафолатлашнинг муҳим шарти эканлигини қайта-қайта уқтириб келмоқдалар.

Бунинг учун мунтазам равишда ҳудудлардаги криминоген вазиятни таҳлил қилиб, тезкорлик билан муносабат билдириш бирламчи вазифа этиб белгиланди.

Вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарликлар профилактика-сини амалга оширишда бир қатор давлат органлари ва идоралари, уларнинг ваколати доирасида ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширувчи ва унда иштирок этувчи субъектлари тизими мавжуд.

Маҳаллаларда пробация назоратида турадиган шахслар ҳамда вояга етмаганлар ва ёшлар ҳуқуқбузарликлари профилактикасини амалга оширишга оид қўйидаги меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар мавжуд, хусусан:

1. Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги “Ҳуқуқбузарлик-лар профилактикаси тўғрисида”ги ЎРҚ-371-сонли Қонуни.

2. Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 7 январдаги “Бола ҳуқуқлари кафолатлари тўғрисида”ги ЎРҚ-139-сонли Қонуни.

3. Ўзбекистон Республикасининг “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”ги Қонуни.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 9 августдаги “Бола ҳуқуқларининг кафолатларини таъминлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6275-сонли Фармони.

5. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 3 августдаги “Вояга етмаганларга ижтимоий-ҳуқуқий ёрдам кўрсатишни янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 490-сонли қарори.

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Жиноят-ижроия қонунчилигини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-4006-сонли қарори.

7. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 14 февралдаги “Ички ишлар органлари пробация хизмати фаолиятини самарали ташкил этиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 84-сонли қарори.

Ҳар қандай жиноят жамият учун хатарли бўлиб, ушбу иллатнинг ёшлар томонидан

содир этилаётгани юрт равнақи ва осойишталигига дахлдор кишини ташвишга солмай қўймайди. Шу боис, келажак авлоднинг тақдири билан боғлиқ бундай муаммолар доимо долзарб аҳамият касб этади.

Бу борада ёшлар ўртасида вужудга келаётган ҳуқуқбузарликлар, уларга имкон бераётган сабаб ва шарт-шароитларни аниқлаш, уларни бартараф этишнинг амалий механизмларини ишлаб чиқиш, шунингдек, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолиятига электрон ахборот платформа тизимини жорий этиш ва ёшларга оид муносабатларни тартибга солувчи қонунчиликни янада такомиллаштириш борасида ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари томонидан самарали ишлар амалга оширилмоқда.

Аммо, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш борасидаги чора-тадбирларнинг аниқ манзилга йўналтирилмаган-лиги ва уларга комплекс ёндашилмаётганлиги, шунингдек ҳуқуқбузарликлар-нинг тизимли равишда содир этилишига доир сабаб ва шарт-шароитларни аниқлаш, уларни бартараф этиш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқиш жараёнининг нисбатан самарасиз эканлиги кутилаётган натижаларга эришиш имконини бермаяпти.

Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўлинмалари вояга етмаганлар ва ёшлар билан ишлаш фаолиятини ички ишлар органларининг барча соҳавий хизматлари, ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи орган ва муассасалар, туман ва вилоят ҳокимликлари, нодавлат нотижорат ташкилотлар фуқаролик жамиятининг барча институтлари ҳамда Ёшлар етакчиси билан ҳамкорликда ташкил этади.

Вояга етмаганлар ва ёшлар билан бевосита ишлаш таянч пунктлари профилактика инспекторлари ҳамда вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси инспекторлари томонидан амалга оширилади.

Ички ишлар органлари вояга етмаганларга ижтимоий-ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш марказларига вояга етмаганлар ёшлар етакчисининг хабари асосида профилактика инспекторлари томонидан суднинг ажрими, шунингдек, ички ишлар органи ёки марказ бошлиғининг ёхуд унинг ўринбосарининг қарори асосида жойлаштирилади.

Таъминлаш, тарбиялаш ва таълим бериш учун алоҳида шароитларга муҳтож ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаганларни Республика ўғил (қиз) болалар ўқув-тарбия муассасаларига жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномани судга юбориш учун зарур бўлган ҳужжатлар тайёрланади ва ўн кун ичида Болалар масалалари бўйича миллий комиссияга тақдим этилади. Бунда Ёшлар етакчиси томонидан вояга етмаган шахсга ихтисослаштирилган мактабларга жойлаштириш учун тавсиянома бериши мумкин.

Ижтимоий жиҳатдан хавфли аҳволда бўлган вояга етмаганлар билан яқка тартибдаги профилактика ишлари Ёшлар етакчиси билан ҳамкорликда қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ташкил этилади.

Вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида содир этилаётган ҳуқуқбузарликлар, ғайриижтимоий хатти-ҳаракатлар таҳлилларидан келиб чиқиб, улар орасида «Ўқувчи», «Давомат», «Ўсмир», «Ғамхўрлик» каби ҳуқуқбузарликларнинг махсус профилактик тадбирлари Ёшлар етакчиси ҳамкорлигида идоравий норматив ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

Ҳуқуқбузарликлар ёки бошқа ғайриижтимоий хатти-ҳаракатлар содир этган, шунингдек назоратсиз ва қаровсиз қолган вояга етмаганлар билан Ўзбекистон Республикасининг «Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси тўғрисида»ги Қонунининг «Якка тартибдаги профилактика ишини ташкил этиш» боби талаблари асосида яқка тартибда профилактика иши ташкил этилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида таълимнинг узлуксизлиги, умумий ўрта ва ўрта махсус таълимнинг мажбурийлиги ҳақида вояга етмаганлар ва ота-оналар ўртасида тарғибот-ташвиқот ишлари Ёшлар етакчиси билан ҳамкорликда олиб борилади. Мажбурий таълимдан бош тортган вояга етмаганлар аниқланиб, вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссиялари орқали ўқишга қайтариш чоралари кўрилади.

Бундан ташқари, маҳаллаларда ҳамкорликда вояга етмаганлар ва ёшларни Ватанга муҳаббат, ватанпарварлик, миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялашга, терроризм, диний экстремизм, зўравонлик ва шафқатсизлик ҳолатларидан ҳимоялашга йўналтирилган тизимли профилактик чора-тадбирлар белгиланган тартибда амалга оширилади.

Хабарингиз бор, сўнгги йилларда Президентимизнинг бевосита ташаббуслари билан ёшлар билан ишлаш масаласи давлат сиёсати даражасигача кўтарилди.

Ёшлар, айниқса вояга етмаганларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, улар ўртасида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликни жиловлаш борасида ҳам комплекс чора-тадбирлар амалга оширилиб келинмоқда.

Хусусан, бугунги кунда, 1 минг 234 нафар ёшлар, 38 нафар вояга етмаганлар пробация назоратида турибди, шунингдек 1 минг 494 нафари профилактик ҳисобда, 75 нафари эса соғлиқни сақлаш ҳисобидаги гиёҳванд, спиртли ичкиликка ружу қўйган ва руҳий касалларни ташкил этмоқда.

Улар орасида жиноятчиликни барвақт олдини олиш, уларнинг маънавий дунёқарашини мустаҳкамлаш, мафкуравий иммунитетни шакллантириш ва ватанпарварлик руҳида тарбиялаш масаласи барча ички ишлар органларининг асосий вазифаси этиб белгиланди.

Бу йўналишда, 12 ойда 8 минг 690 маротаба, шу жумладан, 4 минг 980 маротаба таълим муассасаларида, 460 маротаба касб- ҳунар мактабларида, 70 маротаба олий таълим муассасаларда, 3 минг 175 маротаба маҳаллаларда маънавий-маърифий тарғибот тадбирлари амалга оширилди.

- ички ишлар органлари кўмагида вояга етмаганларнинг 329 нафари спорт, 343 нафарини факультатив тўғарақларга жалб этилди;

- назоратсиз юрган 3 минг 76 нафар вояга етмаганлар аниқланиб, уларнинг 709 нафари ижтимоий-ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш марказига жойлаштирилди, ўзбошимчалик билан уйдан кетиб қолган 203 нафар вояга етмаганлар аниқланиб, улардан 179 нафари ижтимоий-ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш марказига жойлаштирилган.

- ота-она қарамоғисиз қолган 71 нафарига васий ва ҳомийлар тайинланди;

- фарзанд тарбиясига салбий таъсир кўрсатувчи ота-оналарнинг 23 нафари ишга жойлаштирилди;

Натижада 167 нафар вояга етмаганлар ва 41 нафар фарзанд тарбиясига салбий таъсир кўрсатувчи ота-оналар соғлом турмуш тарзига қайтганлиги учун улар ички ишлар органлари ҳисобидан чиқарилди.

Сурхондарё вилоятида жорий йилнинг 9 ойида ёшлар томонидан 1 173 та жиноят содир этилган.

Ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, улар ўртасида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликни жиловлаш борасида комплекс чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Жумладан, вилоятда, 4 126 нафар ёшлар, 560 нафар вояга етмаганлар назоратида турган бўлса, 2 481 нафари профилактик ҳисобда, 115 нафари эса соғлиқни сақлаш ҳисобидаги гиёҳванд, спиртли ичимликка ружу қўйган ва руҳий касалларни ташкил этади.

Улар орасида жиноятчиликни барвақт олдини олиш, маънавий дунёқарашни мустаҳкамлаш, мафкуравий иммунитетни шакллантириш масаласи барча ички ишлар органларининг асосий вазифаси этиб белгиланди.

Ўтган давр мобайнида вилоятда “маҳаллабай” ва “фуқаробай” ишлаш ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашиш натижалари ҳамда жамоат хавфсизлигини мустаҳкамлаш борасида туб ислохотлар амалга оширилиб, ушбу йўналишдаги ишлар изчил давом эттирилмоқда.

Вилоятимизда жиноятчиликни жиловлаш ҳамда ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш йўналишида муҳокама қилинаётган масалалар - барча бўғиндаги раҳбарларнинг масъулиятини оширишга, фуқароларимизнинг ҳақ-ҳуқуқларини тўлиқ таъминлашга, жамиятимизда тинчлик-осойишталик муҳитни яратишга хизмат қилиб келмоқда.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепцияси.
2. “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги Қонун. 2016-йил 16-сентябр 3. «Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-6196-сон Фармон. 2021 йил 26 март.
4. Халқ депутатлари Сурхондарё вилояти Кенгашининг 61-сессияси учун “Ички ишлар органларининг жиноятчиликка қарши курашиш ва ҳуқуқбузарликлар профилактикаси” йўналишида жорий йилнинг 9 ойи давомида амалга оширган ишлари юзасидан маъруза тезислари.

УРБАНИЗАЦИОН ЖАРАЁНЛАРНИНГ ТЕРМИЗ ШАҲРИ ИҚТИСОДИЙ-ИЖТИМОЙ ҲАЁТИГА ТАЪСИРИ (XIX АСР ОХИРИ - XX АСР БОШЛАРИДА)

Чориев Жамшид Шокиржанович,
Ўзбекистон Республикаси Ёшлар иттифоқи
Сурхондарё вилояти кенгаши раиси, илмий тадқиқотчиси

Аннотация: Шаҳарлар тарихини ўрганиш ва таҳлил қилиш комплекс тарзда қўйилган бир қатор масалаларни ечимини топиш билан боғлиқдир. Ушбу мақолада XIX аср охири - XX аср бошларида урбанизацион жараёнларнинг Термиз шаҳри иқтисодий-ижтимоий ҳаётига таъсири ёритилган.

Калит сўзлар: Урбанизацион жараён, Паттакесар, Самарқанд-Термиз ҳарбий почта йўли, савдо-сотиқ, Термиз шаҳри.

Аннотация: Изучение и анализ истории городов связано с решением ряда сложных задач. В данной статье освещается влияние процессов урбанизации на экономическую и социальную жизнь города Термеза в конце XIX - начале XX веков.

Ключевые слова: процесс урбанизации, Паттакесар, военно-почтовая дорога Самарқанд-Термез, торговля, город Термез.

Abstract: Studying and analyzing the history of cities is related to solving a number of complex problems. In this article, the influence of urbanization processes on the economic and social life of Termiz city in the late XIX - early XX centuries is highlighted.

Key words: Urbanization process, Pattakesar, Samarkand-Termiz military postal road, trade, Termiz city.

Шаҳарлар тарихи масаласи доимо кўп қиррали муаммо тарзида эътироф этилган. Ушбу муаммони ўрганиш жамият тараққиётининг муҳим масалаларини ҳал қилишга хизмат қилиб давлат ва мамлакатнинг тарихий ривожланишининг устувор йўналишларига аниқлик киритиради ва чуқурлаштиради. Шундай экан, шаҳарлар тарихини ўрганиш ва таҳлил қилиш комплекс тарзда қўйилган бир қатор масалаларни ечимини топиш билан боғлиқдир.

Тарихий манбаларнинг ва шаҳар вайроналарининг гувоҳлик беришича, Термиз шаҳри ўзининг икки ярим минг йилдан ортиқ умри давомида уч жойда уч марта қайтадан тикланган: Кўҳна Термиз ёки Кушон Термизи Амударё бўйида милоддан аввалги VII аср ва милодий XIII асрлар (уни Чингизхон вайронага айлантирган), Чингизхон талофатидан сўнг Сурхондарё бўйида, ҳозирги Султон Саодат номи билан аталувчи мақбара атрофида Эски Термиз (XIII-XVIII асрлар), бугунги Термиз шаҳри эса Паттакесар қишлоғи заминида XVIII асрнинг иккинчи ярмида бунёд этилди.

Ҳозирги Термиз 1758 йилда Сурхондарё бўйидаги Эски Термиздан тахминан 8 километр жанубда Паттакесар қишлоғи ўрнида пайдо бўлди. Паттакесар қишлоғи эски термизликлар томонидан ўтин учун кесиб олинган патта чангалзорларидаги дарахтлар ўрнида очилиб қолган майдонда туркманлар томонидан барпо қилинган еди[3].